

MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI

DEPARTAMENT KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Warszawa, 11 marca 2022 r.

DKO-WOKO.053.5.2022.AAK

Szanowny Panie,

odpowiadając na petycję z 22 lutego br. w zakresie zadań dotyczących resortu uprzejmie informuję, że Ministerstwo Edukacji i Nauki nie planuje zniesienia obowiązku szkolnego.

Jednocześnie celem uporządkowania informacji pojawiających się w petycji przypominam obowiązujący stan prawny w tym zakresie.

Nauka w Polsce jest obowiązkowa do ukończenia 18. roku życia. O obowiązku edukacji do 18. roku życia mówi również Konstytucja RP. Zgodnie z art. 70 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do nauki¹. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia².

Prawo oświatowe rozróżnia ucznia objętego obowiązkiem szkolnym (ucznia szkoły podstawowej) od ucznia objętego obowiązkiem nauki (ucznia szkoły ponadpodstawowej). Obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej publicznej lub niepublicznej³. Po ukończeniu szkoły podstawowej obowiązek nauki spełnia się przez uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadpodstawowej bądź realizowanie, zgodnie z odrębnymi przepisami, przygotowania zawodowego u pracodawcy⁴.

Młodociany nieposiadający kwalifikacji zawodowych może być zatrudniony tylko w celu przygotowania zawodowego. Realizacja przygotowania zawodowego młodocianych pracowników umiejscowiona została w przepisach prawa pracy, tj.

¹ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja RP (Dz.U. Nr 78, poz. 483).

² Art. 35 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 r., poz. 1082, z późn. zm.).

³ Art. 36 ust.8 cyt. ustawy.

⁴ Art. 36 ust. 9 cyt. ustawy – Prawo oświatowe.

w dziale IX Kodeksu pracy⁵, a także w przepisie wykonawczym do ww. ustawy, tj. w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania⁶, dla których ministrem właściwym w tym zakresie jest minister do spraw pracy.

W obecnym stanie prawnym szkoły posiadają duży zakres niezależności. W działalność szkoły może ingerować organ prowadzący szkołę, a w zakresie działalności dydaktyczno-wychowawczej i opiekuńczej również organ sprawujący nadzór pedagogiczny (tj. właściwy kurator oświaty), w zakresie i na zasadach określonych w ustawie – Prawo oświatowe⁷. Kwestie organizacji pracy szkoły określa statut szkoły⁸. Szczegółową organizację nauczania, wychowania i opieki w danym roku szkolnym określa arkusz organizacji szkoły i przedszkola⁹. Arkusz organizacji szkoły i przedszkola zatwierdza organ prowadzący, po zasięgnięciu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny¹⁰. Na podstawie zatwierdzonego arkusza organizacji szkoły dyrektor szkoły, z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy, ustala tygodniowy rozkład zajęć określający organizację zajęć edukacyjnych¹¹.

Zgodnie z powyższym przepisy prawa oświatowego nie wskazują, w jakich godzinach mają się odbywać zajęcia edukacyjne. Kwestie bezpieczeństwa i higieny uczniów w szkole reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹². Zgodnie z jego nowelizacją¹³, plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać:

- 1) równomierne obciążenie uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia;
- 2) zróżnicowanie zajęć w każdym dniu;
- 3) możliwości psychofizyczne uczniów podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia.

Przestrzeganie tych zasad przez dyrektorów szkół, odpowiedzialnych za opracowanie tygodniowych planów zajęć, jest egzekwowane zarówno przez pracowników służb sanitarno-epidemiologicznych kontrolujących szkoły, jak i wizytatorów sprawujących nadzór pedagogiczny nad szkołami w imieniu kuratora oświaty.

⁵ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 z późn. zm.).

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz.U. z 2018 r. poz. 2010 z późn. zm.).

⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

⁸ Art. 99 cyt. ustawy – Prawo oświatowe.

⁹ Art. 110 ust.1 cyt. ustawy – Prawo oświatowe.

¹⁰ Art. 110 ust. 3 cyt. ustawy – Prawo oświatowe.

¹¹ Art. 110 ust. 4 cyt. ustawy – Prawo oświatowe.

¹² Dz. U. z 2020 r., poz. 1604.

¹³ § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2018 r. poz. 2140).

Zgodnie z § 14 ww. rozporządzenia, które obowiązuje wszystkie publiczne i niepubliczne szkoły i placówki, dyrektor szkoły lub placówki ma obowiązek zasięgnięcia opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego w sprawie długości przerw międzylekcyjnych. Szkoła zatem uwzględni w organizacji pracy swoją specyfikę (warunki lokalowe i kadrowe) oraz potrzeby uczniów (bez względu na wiek). Szkoła współpracuje również z rodzicami, którzy mają swoich przedstawicieli w radzie rodziców. Zgodnie z art. 83 i art. 84 ustawy – Prawo oświatowe rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły lub placówki. Korzystając z tych uprawnień rada rodziców może zatem wystąpić z wnioskiem o zmianę planu dydaktyczno-wychowawczego.

Tym samym, Pana postulaty i opinie dotyczące np. pory rozpoczęcia zajęć lekcyjnych, reorganizacji pracy szkoły czy liczby godzin lekcyjnych w ciągu dnia nie wymagają działań legislacyjnych w zakresie zniesienia obowiązku szkolnego/nauki, lecz współpracy społeczności szkolnej, organów szkoły, z dyrektorem danej szkoły. Ponadto, jak wykazano, zagadnienia te są uregulowane przywołanymi przepisami.

W kwestii – jak ujmuje to Pan w petycji – „uczenia się na własną rękę” przypominam, że przepisy ustawy – Prawo oświatowe zawierają regulacje dotyczące spełniania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki w różnych formach. Zasadniczo obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny/nauki jest realizowany w szkole/placówce. Może też być realizowany poprzez nauczanie indywidualne przeznaczone dla dzieci z orzeczeniami, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do odpowiednio przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub szkoły¹⁴ lub w trybie indywidualnego toku nauki¹⁵. Obowiązek wychowania przedszkolnego, obowiązek szkolny/nauki może być też spełniany poza przedszkolem/szkołą w formie tzw. nauczania domowego na podstawie wydanego zezwolenia¹⁶. W każdej z ww. wymienionych sytuacji należy zwrócić się do dyrektora swojej szkoły.

Wbrew opinii wyrażonej przez Pana, obowiązkowa edukacja nie polega jedynie na nauce czytania i pisania, lecz zapewnia możliwość zdobycia wykształcenia oraz kwalifikacji przygotowujących do przyszłej pracy. Nałożenie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki na dzieci i młodzież sprzyja systematycznemu zdobywaniu nowych umiejętności i wiedzy oraz chroni przed zbyt wczesnym

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz.U. poz. 1616).

¹⁵ § 2 ust. 1-2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. poz. 1569).

¹⁶ Art. 37 ustawy – Prawo oświatowe.

rozpoczynaniem pracy zarobkowej, często niskopłatnej, z uwagi na brak wykształcenia i kwalifikacji. W Polsce obowiązek szkolny wprowadzony został w 1919 r. Państwo tym samym zagwarantowało możliwość uzyskania wykształcenia na poziomie podstawowym oraz chroniło przed wykluczeniem społecznym, traktowaniem dzieci jako taniej siły roboczej, likwidowało powoli i stopniowo analfabetyzm całych warstw społecznych. Obecnie celem powszechnego obowiązku edukacyjnego nie jest walka z analfabetyzmem, który został zwalczony właśnie dzięki powszechności edukacji i obowiązkowego objęcia nią dzieci. Obowiązek szkolny powoduje, że państwo jest zobowiązane do zapewniania bezpłatnej edukacji każdemu dziecku, gwarantuje mu miejsce w szkole oraz daje tym samym możliwość zdobycia wykształcenia, przygotowującego

do wykonywania wybranego zawodu i zwiększenia szans na rynku pracy młodzieży wchodzącej w dorosłe życie. Są to zatem kwestie dotyczące podniesienia jakości życia, wzrostu konkurencyjności, stwarzania równych szans w dostępie do dóbr kultury i nauki.

Spójność oraz kompleksowość celów kształcenia i treści nauczania ustalonych w podstawie programowej sprawiają, że począwszy od wychowania przedszkolnego, uczniowie rozwijają kompetencje przedsiębiorcze i społeczne, wzmacniają poczucie sprawczości, zachęceni są do samokształcenia, podejmowania działań kreatywnych i innowacyjnych. Przygotowują się do aktywnego uczestnictwa w życiu gospodarczym, wyboru zawodu i kierunku kształcenia.

Wskazanym powyżej priorytetom odpowiadają cele kształcenia i treści nauczania ustalone w podstawach programowych¹⁷.

Do zadań przedszkola należy wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka, samodzielnej eksploracji świata, wzmacnianie poczucia wartości, indywidualności i oryginalności, tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do samodzielności.

W szkole podstawowej cele kształcenia obejmują m.in. wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym współpracy, solidarności, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej, formowanie poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób, rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania, rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki,

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467, z późn. zm.).

wspieranie w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji, wszechstronny rozwój osobowy ucznia, kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym zachęcanie do samokształcenia.

Przepisy podstawy programowej wskazują ponadto, że duże znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w dorosłym życiu ma nabywanie kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych lub indywidualnych oraz organizacja i zarządzanie projektami. Zastosowanie metody projektu, oprócz wspierania w nabywaniu wspomnianych wyżej kompetencji, wzmacnia u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych. Metoda projektu zakłada także znaczną samodzielność i odpowiedzialność uczestników, co stwarza uczniom warunki do indywidualnego kierowania procesem uczenia się. Wspiera integrację zespołu klasowego, w którym uczniowie, dzięki pracy w grupie, uczą się rozwiązywania problemów, aktywnego słuchania, skutecznego komunikowania się, a także wzmacniają poczucie własnej wartości. Metoda projektu wdraża uczniów do planowania oraz organizowania pracy, a także dokonywania samooceny. Projekty swoim zakresem mogą obejmować jeden lub więcej przedmiotów. Pozwalają na współdziałanie szkoły ze środowiskiem lokalnym oraz na zaangażowanie rodziców uczniów.

Do najważniejszych umiejętności rozwijanych w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej zaliczono m.in. pracę w zespole i społeczną aktywność oraz aktywny udział w życiu szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Edukacja wczesnoszkolna (klasy I-III szkoły podstawowej) kładzie nacisk na rozwijanie u uczniów umiejętności takich, jak rozwiązywanie problemów, zbieranie informacji, wykonywanie eksperymentów i doświadczeń, formułowanie wniosków, samodzielna eksploracja świata, stosowanie nabytych umiejętności w praktyce, wyrażanie swoich spostrzeżeń i przeżyć za pomocą plastycznych, muzycznych i technicznych środków wyrazu, a także przy użyciu nowoczesnych technologii.

Poczucie sprawstwa i uczestnictwa oraz kompetencje społeczne, obywatelskie, przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności budowane są na wyższych etapach edukacyjnych w ramach przedmiotów takich, jak Język polski, Język obcy nowożytny, Historia, Wiedza o społeczeństwie, Etyka, Informatyka, Filozofia, Podstawy przedsiębiorczości, Geografia, Wychowanie do życia w rodzinie.

Priorytety kształcenia wyznaczone przez podstawę programową dla szkół ponadpodstawowych obejmują m.in. rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin, zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej, łączenie

zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi, rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej, rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających obcowanie z kulturą i jej rozumienie, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

Należy także zaznaczyć, że elementem w rozwijaniu sprawstwa i samodzielności młodzieży jest wprowadzenie do kanonu zajęć obowiązkowych (w szkole podstawowej i w szkołach ponadpodstawowych) doradztwa zawodowego, które ma na celu wspieranie uczniów w procesie podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Z poważaniem

Jacek Banaś
Dyrektor

/ – podpisany cyfrowo/